

Tehnički urednik:
NIKOLA SAVIO

Lektor:
MIRA POPADIC, profesor

Korektor:
MIHAIL KIRSANOV

Omot:
DIJANA IVANISEVIC, dizajner

Stampa: VOJNA ŠTAMPARIJA — SPLIT

RATNA PROŠLOST NAŠIH NARODA

KNJIGA STO PEDESET OSMA

MONOGRAFIJE

JEDINICA NOV I PO JUGOSLAVIJE

KNJIGA TRIDESET PETA

UREĐIVAČKI ODBOR

General-pukovnik MIRKO JOVANOVIĆ, general-potpukovnik JOCO TARA-
BIC, general-potpukovnik VELJKO MILADINOVIC, general-major FABIJAN
TRGO, general-major METODIJE KOTEVSKI, pukovnik VIKTOR KUCAN,
pukovnik MISO LEKOVIC, pukovnik AHMET ĐONLAGIĆ, pukovnik RADO-
MIR PETKOVIC — glavni urednik

UREDNIK

pukovnik ESAD TJHIĆ, prof.

VOJNOIZDAVACKI ZAVOD

**RADE ROKSANDIC
ZDRAVKO B. CVETKOVIC**

**18. SLAVONSKA
BRIGADA**

BEOGRAD, 1974.

UDK 355.486(497.13)»1943/1945«

ROKSANDIC, RADE ...

Rade Roksandić, Zdravko B. Cvetković: OSAMNAESTA
SLAVONSKA BRIGADA.

Beograd, Vojnoizdavački zavod, 1974; str. 255; 8°
(Biblioteka Ratna prošlost naših naroda, knj. 158,
Monografije jedinica NOV i PO Jugoslavije, knj. 35)

Knjiga govori o brigadi formiranoj 11. februara 1943. godine u s. Mijači, u podnožju planine Papuka, koja je sa tog mesta odmah krenula na svoj borbeni put stazama Papuka, Bilo Gore, Hrvatskog Zagorja i Podravine do ulica oslobođenih gradova Pakraca, Lipika, Daruvara, Podravske Slatine i mnogih drugih mesta. Učestvovala je i u teškim borbama na Virovitičkom mostobranu i u završnim operacijama za oslobođenje zemlje. Na tom putu ostalo je zauvek oko 350 njenih boraca. — Sa spiskom poginulih i preživelih boraca ove brigade.

Tiraž: 2.000

Cena: 60.— din.

Knjiga je izdana uz djelimično finansijsko učešće općinskih odbora SUBNOR i skupština općina Osijek, Vukovar, Slavonska Požega, Pakrac, Našice i Orahovica.

I

VOJNO-POLITICKA SITUACIJA U SLAVONIJI KRAJEM 1941. I U 1942. I STVARANJE PRVIH ; PARTIZANSKIH JEDINICA

Okupacijom zemlje u svim krajevima pa i na području takozvane Nezavisne Države Hrvatske, neprijatelj se posebno okomio na članove KPJ i SKOJ-a. Neke partijske organizacije i rukovodstva pretrpjeli su velike gubitke. Pojedini mjesni komiteti u Slavoniji desetkovani su. To, međutim, nije osujetilo rad KPH na pripremi i organizaciji oružanog ustanka.

Osnovni smisao linije KPJ, pa prema tome i KPH, bio je da se pokrene čitav narod u borbu protiv okupatora i domaćih izdajnika, o čemu, između ostalog, govore i zaključci sa savjetovanja KPJ maja 1941.¹ »Pred Komunističkom partijom Hrvatske stoji velika i neodložna zadaća da organizuje široke mase radnika i seljaka u borbi za istinsku nezavisnost hrvatskog naroda protiv svih uzurpatora i okupatora, za bratstvo naroda.«

Rukovodstva partijskih organizacija u Hrvatskoj ulagala su maksimalne napore da realizuju politiku CK KPJ. U proglasu CK KPH juna 1941.² upućenom narodima i narodnostima Hrvatske, između ostalog, kaže se: »Komunistička partija Hrvatske poziva vas da pod njenim vodstvom pođete u borbu za bolju i ljepšu budućnost vas i vaših sinova«. U pozivu CK KPH juna 1941. ističe se:³

¹ Proleter, organ CK KPJ, br. 3—4—5, mart—april—maj 1941.

² Zbornik dokumenata i podataka o NOR, V t., I knj., 18. str., izd. VII, Beograd, 1950.

³ Zbornik, V t., I knj., 9. str.

»Borba protiv toga omraženog neprijatelja može biti uspješna samo onda, ako hrvatski i srpski narod, ujedinjen i zbijen u čvrste redove sa ostalim narodima Jugoslavije, povede borbu protiv imperijalističkih okupatora i njihovih plaćenika.«

Organizacije KPH u Slavoniji uspjele su oživotvoriti politiku i liniju KPJ i KPH na razvijanju NOP-a.

U sređivanju unutrašnjih prilika u partijskim organizacijama, jačanju njihovog uticaja u narodu i pripremanju komunista za predstojeće događaje, veliku pomoć rukovodstvima i organizacijama na terenu pružio je CK KPH. Neposredno poslije okupacije zemlje u Slavoniju su došli sekretar CK KPH Rade Končar i član CK KPH Pavle Gregorić. Osim njih u Slavoniju su poslali i politički radnici Dušan Čalić, Drago Marušić i drugi. Oni su aktivno radili na stvaranju i jačanju partijskih organizacija i formiranju oružanih partizanskih grupa.

Organizacija oružanih formacija i izvođenje borbenih dejstava u Slavoniji tokom 1941. nisu u svim krajevima sprovedeni jednako uspješno. I pored toga, uspjesi postignuti na početku oružane borbe, praćeni stalnim naporima partijskih rukovodstava, pozitivno su uticali na daljnji razvoj NOB-e. U vezi s tim uslijedilo je pismo druga Tita, krajem 1941,⁴ CK KPH, u kome zahtijeva veće i jače akcije radi zadobijanja što više naoružanja i municije, a samim tim i formiranja jačih partizanskih jedinica. CK KPH odmah poslije toga preduzima odgovarajuće mjere, koje se odražavaju i na Slavoniju. Upućivanje iskusnih vojnih rukovodilaca, dobrovoljaca iz španskog građanskog rata: Karla Mrazovića — Gaspara, Vicka Antića, Ciré Dropulića i Pavia Vukmanovića, pozitivno je uticalo na dalju konsolidaciju partizanskih snaga. Još ranije ukazala se potreba za jačim povezivanjem malih partizanskih odreda i grupa.⁵ Uskoro u decembru 1941, otpočinje i reorganizacija partizanskih snaga. Trebalo je formirati poseban štab, kako bi se komandovalo iz jednog centra i akcije planski izvodile. Bez obzira na relativno zaostajanje u rasplamsavanju

⁴ Zbornik, V t., III knj., 10. str.

⁵ Pavle Gregorić, Sećanja, Historijski institut Slavonije (u daljem HIS), str. 216,

oružane borbe u nekim krajevima u tom periodu, izvršena je solidna politička mobilizacija i priprema naroda, organizaciono su sređene i ojačane partijske organizacije, a to sve uslovalo je da se moglo pristupiti jačanju oružanih jedinica.

Prvi korak učinjen je 23. decembra 1941. U selu Brusnik (kod Pakraca) održano je savjetovanje partijskih, vojnih i političkih rukovodilaca Slavonije, na kome je sagleđana vojnopolitička situacija, uočene pojedine slabosti i donijeti zaključci:

a) objediniti partizanske oružane grupe u Prvi slavonski narodnooslobodilački bataljon;

b) formirati vojno rukovodstvo, tj. štab bataljona;⁶ i

c) pristupiti učvršćenju organizacione strukture NOO i objašnjavanju njihove uloge.

Prvi partizanski bataljon u to vrijeme imao je 292 borca, a od naoružanja 8 puškomitraljeza, 183 vojničke puške i 30 lovačkih pušaka.⁷ To je bio značajan korak u razvoju oružane borbe u Slavoniji, na prostoru od izuzetnog strategijskog značaja za neprijatelja.

Tih dana Vrhovni štab Narodnooslobodilačke partizanske i dobrovoljačke vojske Jugoslavije svojim naređenjem o formiranju operativnih zona ukazuje na značaj slavonskog prostora. Pored opštih zadataka za cijelu Hrvatsku, posebno se daje osvrt na razvoj oružanog ustanka sjeverno od rijeke Save, tj. za teritoriju Slavonije.

U ovom naređenju se, između ostalog, kaže:⁸

»... Baciti se glavnom snagom na komunikacije, čime ćete neprijatelja osjetno pogoditi... Na području Slavo-

⁶ Reorganizacija partizanskih snaga 23. decembra 1941. godine potvrđena je naredbom od 13. januara 1942, kojom je za komandanta Slavonskog NOP bataljona postavljen Ciro Dropulić, a za političkog komesara Pavle Gregorić. Za komandira 1. čete postavljen je Vicko Antić, a za političkog komesara Marko Kljajić, za komandira 2. čete Slobodan Ilić, a za političkog komesara Duško Brkić, i za komandira 3. čete Pavle Vukmanović, a za političkog komesara Alojz Vulinac — Zbornik, tom V, knj. 3, str. 63—64.

⁷ Pregled brojnog stanja boraca Slavonskog NOP bataljona od 16. 2. 1942, Zbornik, tom V, knj. 3, str. 163.

⁸ Naređenje Vrhovnog štaba NOV i POJ od početka januara 1942, Zbornik, tom V, knj. 3, str. 14—18.

nije, uključujući tu i Srem sve do Beograda, formirati jedno operativno rukovodstvo sa 4 partizanska odreda. Uporišta za ove odrede bile bi planine: Moslavačka gora, istočni ogranci Bilogore, Požeške planine i Fruška gora. Ako na ovom području nema partizanskih odreda, onda potrebno jezgro prebaciti iz operativne zone pod I. Ne treba se plašiti da će se Lika isprazniti. Treba znati da je čvor situacije na dijelu Hrvatske sjeverno od Save. Osim toga samo na tom dijelu okupator se može osjetno pogoditi. . .«

Poslije formiranja Prvog partizanskog bataljona, u Slavoniji nije došlo do krupnijih akcija. Bilo je očigledno da se postojeća organizacija mora usavršavati, pa je došlo do prve veće reorganizacije partizanskih jedinica u Slavoniji, koja je uslijedila 20. 3. 1942, kada je formiran Prvi slavonski NO partizanski odred.⁹ Novoformirani odred je brojao oko 350 ljudi. Od naoružanja je imao 5 puškomitraljeza, 1 laki mitraljez i 350 pušaka.

U prvoj polovini 1942. veliki broj simpatizera NOP-a javio se u partizanske jedinice. Postupak Štaba odreda sa njima kritikovan je od Glavnog štaba NOPO Hrvatske. O tome se govori u izvještaju Glavnog štaba Vrhovnom štabu NOPO i DVJ od 25. maja 1942. godine. U njemu se, između ostalog, kaže:¹⁰

»... U toj Operativnoj zoni (misli se na 3. OZ — primjedba RR) partizanski pokret uživa simpatije srpskog stanovništva... Prilikom mobilizacije Srba iz tih krajeva postojala je mogućnost masovnog priliva tog elementa u partizane. Na Pavelićev su, naime, poziv u vojsku (na poziv partizana) odgovorili bježanjem u šumu. Naši ih drugovi, međutim, nisu mobilizirali u partizane, nego su dopustili da se ovi, na obećanje ustaša, da ne trebaju ići u vojsku, vrate kućama. Kada su se ovi vratili kućama, nastala su hapšenja i prisilno tjeranje na rad u Njemačku. Drugovi su se na ovo našli u neprilici, jer im je bilo »nezgodno« ponovo ih zvati u šumu. Drugovi su ovde stali na pogrešno stanovište da ne trebaju partizana bez oružja...«

Osnovne slabosti, koje su karakteristične za period u prvoj polovini 1942. godine, bile bi slijedeće:

- nedovoljna aktivnost partizanskih jedinica;
- slabosti u rukovođenju i komandovanju;

⁹ Naredba Štaba slavonskog NOP odreda od 20. 3. 1942, Zbor* nik, tom V, knj. 3, str. 330—133.

¹⁰ Zbornik, tom V, knj. 4, str. 332—333.

— ispoljene slabosti za vrijeme logorovanja jedinica;¹¹ i

— nedovoljna obuka komandnog i boračkog sastava.

U prva četiri mjeseca 1942. izvršeno je oko 40 akcija. U ovaj broj nisu uračunate one akcije koje su imale za cilj da onemoguće neprijatelju saobraćaj (rušenje mostova i telegrafskih stubova, prekopavanje cesta i drugo). Isto tako, posebno su vršene akcije ekonomske prirode, otkrivanje i hapšenje špijuna, političke akcije (mitinzi) i slično.

U ovim akcijama ubijeno je oko 70 neprijateljskih vojnika, 50 ranjeno i oko 80 zarobljeno. Zaplenjeno je oko 116 pušaka i 1 puškomitraljez, a oko 20 pušaka je sakupljeno u narodu. U tom periodu partizani su imali 22 poginula borca.

Te akcije su, uglavnom, izvodili vodovi i grupe (brodske oružane grupe i ostale), pa i pojedinci. Operacijska prostorija ovih jedinica je bila velika (Papuk, Psunj, Diljgora, Bilogora, Moslavačka gora), a rezultati akcija nisu bili adekvatni. Kasnije, kada je izvršena koncentracija partizanskih snaga, rezultati su bili mnogo veći. Samo u borbi kod Kamenskog (kod Pakraca), juna 1942, zaplijenjeno je 106 pušaka, 1 teški mitraljez i 4 puškomitraljeza (10 pušaka manje, a 3 puškomitraljeza i 1 teški mitraljez više, nego što su zaplijenile sve partizanske jedinice u manjim akcijama za 4 mjeseca).¹²

Na osnovu Uputstva o formiranju 3. operativne zone i razvoju partizanskih snaga, koje je primio krajem maja 1942, Štab odreda pristupa reorganizaciji komandi i štabova. Štab odreda poprima dvojaku ulogu, odnosno javlja se kao Štab III operativne zone i kao Štab 1. slavonskog NOP odreda.

U vezi sa naređenjem Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, Štab zone, odnosno odreda, svojom naredbom¹³

¹¹ Uočivši to, rukovodstvo je mislilo da treba smjestiti sistem logorovanja i raširiti se na što većem prostoru, jer neprijatelj ima jače snage. — Arhiv Vojnoistorijskog instituta (u daljem tekstu Arhiv VII), reg. br. 37/1, K. 1483.

¹² HIS: Građa za historiju NOP Slavonije (u daljem Građa), knj. II, dok. br. 198.

¹³ HIS: Građa, knj. 2, dok. br. 109.

od 15. juna 1942. preimenovao je 1. slavonski odred u »I odred III operativne zone narodnooslobodilačkih i partizanskih odreda Hrvatske«. Istom naredbom preformirana je 4. četa 2. bataljona 1. odreda u 3. bataljon 1. odreda 3. operativne zone NOP odreda Hrvatske. Brojno stanje partizanskih jedinica kontinuelno se povećava.

Na porast brojnog stanja partizanskih snaga u Slavoniji u tom periodu imao je uticaja i dolazak Banijske proletherske čete, krajem maja 1942, jačine oko 60 boraca sa 4 puškomitraljeza.¹⁴ Ona je došla u Slavoniju po narednju Vrhovnog komandanta od januara 1942, a i više puta ponovljene molbe štaba odreda.

Vojno savjetovanje 11. i 12. avgusta 1942. i reorganizacija partizanskih snaga

U drugoj polovini 1942. osjetno je porasla aktivnost partizanskih jedinica, što je uslovalo i njihovo brojčano narastanje. Ovome je doprinijelo, pored ostalog, i prisustvo Banijske proletherske čete, a i dijela 1. proletherskog bataljona Bosanske krajine, koji je bio prinuđen da se prebaci preko Save u Slavoniju polovinom juna 1942. Postignuti uspjesi u zauzimanju i likvidiranju neprijateljevih uporišta (Kamensko, Gjulavec, Sirač kod Pakraca), a i druge akcije, imale su velikog odjeka u narodu i među borcima. Zauzimanjem neprijateljevog uporišta Kamensko, značajne raskrsnice, povezane su oslobođene teritorije na padinama Psunja, Papuka i Ravne gore. U takvom razmahu borbene aktivnosti uslijedila je odluka da se održi vojno savjetovanje, da bi se izvršila procjena vojnopolitičke situacije i donijeli zaključci za dalji razvoj oružanog ustanka u Slavoniji.¹⁵

Na savjetovanju su donijeti slijedeći zaključci:

a) da se formiraju potpuni štabovi u koje treba da uđu najbolji, najborbeniji, najiskusniji i najodaniji ruko-

¹⁴ Komandir ove čete bio je Nikola Demonja, a politički komesar Vlado Mutak. Izvještaj Operativnog štaba od 22. 9. 1942, Zbornik, tom V, knj. 7, str. 214 i 215.

¹⁵ HIS, Građa, knj. 2, dok. br. 176.

vodioci, visoke političke svijesti, radi bolje raspodjele funkcija i podizanja kvaliteta rada;

b) da se na načelima dobrovoljnosti mobilišu oni koji se bore u partizanskim jedinicama;

c) da se priđe intenzivnijem političkom radu u hrvatskim selima:

- češćim krstarenjem i zadržavanjem partizanskih jedinica u tim selima,

- organizovanjem više akcija na postojeća neprijateljeva uporišta u nekim selima, a potom u neposrednom dodiru s narodom objašnjavati ciljeve partizanske borbe, raskrinkavajući okupatora i njegove slugе;

d) da se preduzmu potrebne mjere za intenziviranje ideološko-političkog rada među partizanima radi podizanja njihove političke svijesti;

e) da se vojna rukovodstva jače povezu sa partijskim rukovodstvima i organizacijama na terenu, a i sa ostalim društveno-političkim organizacijama;

f) da se formira Drugi partizanski odred 3. operativne zone.

Intenzivan rad svih faktora NOP na realizaciji zaključaka sa savjetovanja dao je i odgovarajuće rezultate. Naše ^nagne su krajem septembra brojale oko 1700 boraca.¹⁶ Od oporužanja su raspolagale sa: 2 mitraljeza, 32 puškomitfaljeza i 1083 vojničkih pušaka.

Socijalni sastav ljudstva: 1455 seljaka, 234 radnika, 36 intelektualaca i 11 ostalih. Nacionalni sastav: 1573 Srba, 149 Hrvata i 10 boraca drugih nacionalnosti.

Stabu odreda na Fruškoj gori date su direktive da izvrši reorganizaciju odreda u duhu datih uputstava i da fiosi naziv 3. odred 3. operativne zone Hrvatske.

Neposredno poslije ovog vojnog savjetovanja u Slavoniji je izvedeno mnoštvo većih akcija koje su imale velikog odjeka u narodu i doprinijele širenju oružane borbe. Ovo je period kada se narod masovno javlja u

¹⁶ Izvještaj Glavnog štaba NOPOH od 7. 10. 1942, Zbornik, tom V, knj. 8, str. 73 i 74. , ...

voine jedinice. Intenzivan partijsko-politički rad na slobodnoj teritoriji, koja se brzo širila, obuhvatio je većinu stanovništva svih uzrasta-

Jedinice Prvog NOP odreda, Banijska četa¹⁷ i jedna četa 1 proleterskog bataljona Bosanske krajine¹⁷ izvršile su 16. 9. 1942. napad na postrojenja petrolejskih izvora u Gojilu,¹⁸ a osiguranje su vršili Moslavački i Banijski udarni bataljon.

Poslije borbe snage ove operativne grupe¹⁹ izvršile su početkom septembra napad na Veliku Mlinsku i na voz kod sela Hercegovca, a polovinom septembra na neprijateljeve snage u Pitomači (kotar Virovitica) i Kloštru i na rudnik uglja kod Pitomače.

Poslije nekoliko akcija operativne grupe slavonskih, banijskih i moslavačkih partizana na području Bilogore, neprijatelj je, poslije napada na Grubišno Polje, preduzeo lokalnu ofanzivu. Angažovao je oko 11.000 vojnika. Naše su se jedinice sa područja Bilogore prebacile u Slavoniju, tako da je na ovoj teritoriji ostao svega jedan vod od oko 60 boraca. Neprijatelj osvetio mirnom stanovništvu. Spaljena su sela: Velika i Mala Peratovica, Dabčevica, Lončarica i druga.

U ovoj situaciji Stab 3. operativne zone odustao je od akcije na Daruvar i planirao je napad na uporište u Spanovici. Početkom oktobra 1942. izvršen je sa uspjehom napad na Spanovicu.²⁰

¹⁷ Izvještaj Glavnog štaba NOPO Hrvatske od 7. 10. 1944, Zbornik, tom V, knj. 8, str. 75.

¹⁸ Postrojenje je branilo 120 domobrana i 40 njemačkih vojnika. Nakon borbe od tri i po sata domobrani i Njemci su savladani sa gubitkom od 71 mrtvog: 31 Namac i 40 domobrana. Zarobljeno je 80 domobrana i 7 Njemaca. Zapljeno je 112 pušaka, 2 puškomitraljeza, 1 laki mitraljez i drugog ratnog materijala. Izvori i sva postrojenja sa oko 50 motora, strojeva i pumpi zapaljeni su odnosno uništeni. Neprijatelj je do tada iz izvora u Gojilu crpio dnevno 8 vagona nafte i svi predjeli NDH, do kojih su bili sprovedeni uređaji, snabdjevali su se plinskom rasvjetom iz Gojila. Gubici partizana iznosili su: 13 poginulih i 24 ranjena borca — HHS, Građa, knj. 3, dok. br. 42.

¹⁹ Izvještaj Operativnog štaba od 22. 9. 1942, Zbornik, tom V, knj. 7, str. 214.

²⁰ Mesto je branilo 220 domaćih ustasa i 40 ustasa iz Stožerne bojne. U napadu je učestvovalo oko 600 partizana, a na spoljnjem

U ovom periodu postignut je kvalitetan napredak u rukovođenju jedinicama. Stekla su se značajna borbena iskustva, a uslijedio je i znatan priliv novih boraca. To je istaklo u prvi plan potrebu da se u Slavoniji formira krupnija partizanska jedinica.

*Formiranje 1. brigade i vojnoteritorijalnih komandi
u Slavoniji*

Poslije reorganizacije partizanskih snaga u avgustu, i prvih značajnijih pobjeda, a na osnovu opštih direktiva, rodila se ideja o formiranju krupnijih partizanskih snaga — formiranju brigade. Taj prijedlog Štaba 3. operativne zone iznijet je u izvještaju koji je 23. septembra 1942. upućen Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske.²¹

Glavni štab NOP odreda Hrvatske u izvještaju Vrhovnom štabu NOPO i DV Jugoslavije, Op. br. 96/42. od 7. oktobra 1942. izvještava da su u Slavoniji stvoreni uslovi za organizaciju brigada i da su u tom pogledu data potrebna naređenja i uputstva.²²

Formiranje 1. brigade u Slavoniji uslijedilo je poslije značajnih pobjeda slavonskih jedinica i jedne lokalne ofanzive koju je preduzeo neprijatelj radi uništenja naših snaga poslije španovačke akcije. Neprijateljeva ofanziva bila je usmjerena baš na one snage na Ravnoj gori, od kojih je trebalo da se formira brigada.

Formiranje je uslijedilo 11. oktobra 1942. u s. Budić (kod Pakraca). Bio je to kvalitetan skok u razvoju oružane borbe u Slavoniji. Raspolagalo se moćnom, pokretnom i dobro naoružanom udarnom jedinicom, koja je bila sposobna da zadaje odlučne udarce neprijatelju. Uspjesi ove

obezbjedenju, odnosno na zatvaranju pojedinih pravaca, angažovano je preko 1.000 partizana. Borba je trajala 30 sati. Neprijatelj je imao 160 mrtvih, dok su naši gubici iznosili 12 mrtvih i 44 ranjena. Izvještaj Štaba 3. operativne zone od 9. 10. 1942. Zbornik, tom V, knj. 8, str. 133—134. Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova NDH od 15. 11. 1942. o napadu na ustaško uporište Španovicu, Zbornik, tom V, knj. 8, str. 444—448.

²¹ Zbornik, tom V, knj. 7, str. 242.

²² Zbornik, tom V, knj. 8, str. 76.

brigade znatno su uticali na brži razvoj oružane borbe u Slavoniji.

Poslije formiranja brigade i dalje su postojali partizanski odredi koji, pored toga što sve uspješnije izvode borbena dejstva, daju osnovnu masu boraca pri formiranju novih brigada.

Paralelno sa jačanjem oružanih snaga preduzimaju se i mjere za jačanje pozadine.

Radi organizovanja pozadinskih vojnih vlasti na oslobođenoj teritoriji, Vrhovni štab NOPO i DV Jugoslavije, početkom septembra 1942, izdaje naredbu o ustrojstvu komandi područja i partizanskih straža.

U duhu te naredbe na području 3. operativne zone formira se Psunjsko i Papučko-krndijsko vojno područje.²³ Stab 3. operativne zone, 28. septembra 1942, postavio je Nikolu Kosanovića za komandanta Psunjskog vojnog područja, Pepa Vojačeka za pomoćnika, Mirka Obrića za zamjenika komandanta, Miju Kmeciga za obavještajca i Nikolu Lončara za informativca. U Papučko-krndijsko područje za komandanta je postavljen Čiro Dropulić, za pomoćnika Stanko Radovanović i za zamjenika komandanta Uroš Branežae.

Početkom decembra Stab 3. operativne zone izdao je uputstva o formiranju partizanskih straža, njihovoj organizaciji i zadacima. Na teritoriji Psunjskog područja prvobitno je bilo predviđeno sedam partizanskih straža, a na Papučko-krndijskom pet.²⁴ Međutim, u realizaciji organizacije partizanskih straža u Psunjskom području formirano je 9 partizanskih straža.²⁵

Brizi za ranjenike poklanja se velika pažnja. U tom periodu na području 3. operativne zone postojale su četiri bolnice, u kojima se liječilo oko 200 ranjenika.

Vojnoteritorijalna organizacija u Slavoniji dala je značajan doprinos u liječenju ranjenih i bolesnih i u najtežim situacijama. Operativne snage su imale slobodu ma-

²³ Izvještaj Štaba 3. operativne zone od 20. 11. 1942, Zbornik, tom V, knj. 9, str. 246.

²⁴ Izvještaj Štaba 3. operativne zone od 20. 11. 1942, Zbornik, tom V, knj. 9, str. 246.

²⁵ Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 1756-4.

nevra u borbi s neprijateljem. Postojeća vojnoteritorijalna organizacija imala je, osim toga, važnu ulogu i u otkrivanju narodnih neprijatelja, posebno pri pokušajima organizovanja četničkih grupa, koje su odmah otkrivane i likvidirane.

Vojnopolitička situacija krajem 1942.

Krajem 1942. oružani ustanak u Slavoniji poprima široke razmjere. Neprijatelj je prisiljen da grupiše svoje snage po većim garnizonima, koje dobro utvrđuje. Duž glavne željezničke pruge Zagreb — Beograd pristupa izgradnji velikih betoniranih bunkera. Iz ovih garnizona neprijatelj vrlo često ali oprezno upućuje snage na oslobođenu teritoriju radi zastrašivanja stanovništva. Pojačava teror, pljačku i nastoji da iznenadi i razbije naše snage. Takva taktika nije zbunila naše štabove. Ostavljene su manje snage na terenu, koje su vodile borbe sa ovim neprijateljevim snagama, a glavne naše snage bile su koncentrisane radi osvajanja njegovih uporišta i proširivanja slobodne teritorije. Te akcije su omogućile i široki front političkog djelovanja u masama. Sve to uticalo je na dosta veliki priliv dobrovoljaca, koji su tražili da se uključe u borbene jedinice. U to vrijeme u Slavoniji su postojala dva mobilizacijska centra, kroz koje su prolazile stotine omladinaca, gdje su dobijali osnovno vojno i političko znanje, a potom su slati u jedinice. U izvještaju Štaba 3. operativne zone od 20. novembra 1942, između ostalog, se kaže:²⁶

»... U našim mobilizacijskim centrima od 20. prošlog mjeseca do danas izvježbali smo vojnički i politički odgajali oko 400 novih boraca, pretežno omladine. Sada smo te omladince priključili Brigadi, oko dvije stotine, a ostalo I i II odredu (pretežno I odredu). Sada smo stvorili samo dva ali krupnija mobilizaciona centra. Vršimo kampanju za novu široku mobilizaciju. Nadamo se da ćemo u toku deset dana sakupiti oko 400—500 novih dobrovoljaca, pretežno omladine... Dali smo si zadatak da do 15. decembra, kada ćemo izvršiti reorganizaciju većeg stila, o kojoj će biti riječ malo kasnije, naoružamo sve te novomobilisane borce...«

²⁶ Zbornik, tom V, knj. 9, str. 241—242.

Radi daljeg razvoja NOP bilo je neophodno sumirati sva stečena iskustva i na osnovu njih, tadašnje situacije i odnosa snaga između NOP-a i neprijatelja, odrediti nove zadatke. Odlučeno je da se iskustva, uspjesi i slabosti analiziraju na partijskom savjetovanju, na kojem bi učestvovali partijski rukovodioci iz svih vojnih jedinica iz oslobođene i neoslobođene teritorije.

U drugoj polovini 1942. u Slavoniju je stigao član CK KPJ Vlado Popović, koji je prisustvovao savjetovanjima vojnih i političkih rukovodilaca.

Vojno savjetovanje održano je u novembru. U to vrijeme, bilo je mišljenja da partizanske odrede treba uključiti u novoformirane brigade. Međutim, na savjetovanju došlo se do zaključka da bi se sa raspuštanjem odreda preuranilo, jer su odredi još uvijek imali mogućnosti efikasnog političkog i vojničkog djelovanja. Neka uporišta na teritoriji Slavonije imala su manje posade, za čiju su likvidaciju bile dovoljne snage odreda.²⁷

Partijsko savjetovanje je održano u Zvečevu (kod Voćina). U toku tri dana delegati su iznosili svoja mišljenja, analizirali uspjehe, ukazivali na slabosti koje su se ispoljile i na potrebu jačeg jedinstva fronta i pozadine.

Na savjetovanju su postavljeni ovi zadaci:

a) što prije pojačati i učvrstiti naše partijske organizacije u vojsci, osposobiti ih da budu rukovodioci borbom i životom partizana.

b) iskorijeniti *birokratizam i gubljenje osjećaja partijnosti*, koji se zapazio kod izvjesnog broja komandnog i komesarskog kadra.

c) sve partijske organizacije u vojsci moraju obavezno prorađivati pismo CK — »Upute o radu Partije u vojsci«.

d) partijske organizacije u brigadama moraju se naročito pobrinuti da se uspostavi *čvrsta veza vojske i naroda*. Odlaskom naših jedinica iz druge krajeve ne smiju se prekinuti veze boraca s narodom iz krajeva odakle su mobilizirani. Jedan od važnih načina za to povezivanje biće izbori za NOO. Tu vezu osigurati i na druge načine, pisanjem pisama, dopisa i slično. Isto tako, naročitu pažnju treba posvetiti povezivanju boraca s narodom kuda naše brigade prolaze. Kada se prolazi kroz hrvatske krajeve, treba

²⁷ Obavještenje Štaba 3. operativne zone od 29. 11. 1942. štabu 1. i 2. NOP odreda o zadacima i ulozi odreda, Zbornik, tom V, knj. 9, str. 364.

unapred pripremiti partizane kako da najbolje učvrste vezu sa hrvatskim narodom i kako da pomognu hrvatskom narodu kod mobilizacije i organizacije narodnog ustanka.

e) kotarski komiteti ne smiju da izgube vezu sa partijcima, koji su sa njihovog terena otišli u brigadu ili odrede. Oni treba da pružaju pomoć partijskim organizacijama u vojsci, da stalno vode brigu o partijcima koji su otišli u vojsku sa njihovog terena i da ih potpomažu u radu, da prate njihov razvitak itd.

f) do sada se sprovodila nepravilna praksa što se drugarice nisu uzimale u vojsku. Tome treba učiniti kraj. Drugarice imaju isto *tako pravo* kao i drugovi da se javljaju i da budu primane u našu Narodnooslobodilačku vojsku.

g) u radu na uspostavi veza s *domobranskim jedinicama* imali smo izvjesnih uspjeha,²⁸ ali nismo uspjeli da te veze iskoristimo u onolikoj mjeri, koliko je to bilo moguće. S obzirom na raspoloženje domobrana, pred nama stoji zadaća formirati borbene vojne komitete po kasarnama i posadama i uzeti kurs ne samo na iskorištavanje veza za obavještenja i dobivanje municije, nego zajedno sa domobranima iznutra prići organizovanju akcija i poraditi da čitave jedinice pređu na stranu naroda i njegove oslobodilačke vojske.

h) posebnu pažnju treba posvetiti organizaciji *pozadinskih vojnih vlasti*. Pružiti punu pomoć komandama područja²⁹ i parti-zanskim stražama i ne dozvoliti da u tim ustanovama zavlada nered i birokratizam.«

Razvoj NOP-a i narastanje partizanskih snaga i njihove mogućnosti, zahtijevali su dalje usavršavanje kvalitativne vojne organizacije.

Krajem decembra 1942. formirane su 16. i 17. brigada. Tada je formirana i prva divizija u Slavoniji i izvršeno imenovanje štaba divizije i štabova novoformiranih odreda.³⁰

Oslobodilačke snage Slavonije narasle su tokom 1942. od 292 borca, preko odreda i tri brigade, do divizije, da bi na kraju godine brojale oko 3.500 boraca.³¹ Bile su to

²⁸ Partizani su imali veze sa garnizonima u Osijeku, Slavonskom Brodu i Slavonskoj Požegi, gdje je u toku cijelog rata postojao Vojni komitet, Zbornik, HIS br. 1, str. 99—108.

²⁹ Krajem novembra 1942. u Slavoniji su postojale dvije komande područja: psunjskog i papučko-krndijskog.

³⁰ Za komandanta divizije naimenovan je Petar Drapšin, dotadašnji komandant 3. operativne zone, a za političkog komesara Jevto Šašić, sekretar OK KPH Nova Gradiška. Za zamjenika komandanta naimenovan je Mate Jerković.

³¹ Zbornik, tom V, knj. 11, str. 46.

^espektivne oružane snage, sposobne za borbena dejstva krupnijih razmjera.

Uspješan razvoj oružanih snaga bio je moguć zbog >rganizovanog rada organizacija KPH, organa nove narodne vlasti i drugih organizacija.

Na teritoriji Slavonije krajem 1942. postoji dosta ve- Jika oslobođena teritorija sa novostvorenom organizacijom vojnopozadinskih vlasti. U to vrijeme postojala su 4 okružna i 14 kotarskih komiteta KPH sa 81 partijskom ćelijom. U ovim organizacijama bilo je 446 članova Partije i 315 kandidata. U partijskim organizacijama vojnih jedinica bilo je 447 članova KP i 40 kandidata, odnosno ukupno 893 članova Partije i 355 kandidata na cijeloj teritoriji Slavonije. Aktivno rade 4 okružna NOO, 14 kotarskih i 315 seoskih NOO, a i veliki broj rukovodstava ostalih političkih organizacija.³²

Sve ovo bila je snažna osnova za dalji rad i brži razvoj NOP-a i oružanog ustanka u Slavoniji u narednoj 1943. godini.

Formiranje brigade

Krajem 1942. oružane snage NOV i POJ imale su dva korpusa, 8 divizija sa 24 brigade i 7 brigada van sastava divizija i 36 partizanskih odreda.³³ One su od novembra 1942. do polovine januara 1943. postigle krupne rezultate: razbijene su znatne neprijateljske snage, glavne komunikacije južno od Save bile su ozbiljno ugrožene. Oslobođenjem novih krajeva, naročito u centralnoj Bosni, proširena je slobodna teritorija do Gospića, Dvora, Banje Luke, Teslica, Zenice i Imotskog, koja je obuhvatala 30 srezova. Istovremeno u Slavoniji, Pokuplju, Hrvatskom Zagorju, Moslavini, Kalniku i u neposrednoj okolini Zagreba došlo je do jačeg razvoja oslobodilačke borbe.

³² Dušan Čalić: Značaj partijskog savjetovanja Slavonije (25-27. XII 1942) za razvoj NOP u Slavoniji, HIS — Zbornik br. 1, str. 77—97.

³³ Oslobođilački rata naroda Jugoslavije 1941—1945, knj. 1, str. 326—327. (u daljem Oslobođilački rat).

S obzirom na takvu vojnopolitičku situaciju, neprijatelj je uočio da mu snage NOV ozbiljno ugrožavaju pozicije u Hrvatskoj i Bosni i da »proširenje sadašnjeg žarišta nemira prema severu može da dovede do jakog ugrožavanja glavne željezničke linije, do prekida dotura za cijeli Balkan i Krit, a time i do sloma cjelokupnog položaja osovine na Jugoistoku«, kako je izjavio njemački general Liters 12. januara 1943. Obimne procene uslovele su da se pride konkretnoj realizaciji priprema jedne od najvećih neprijateljskih ofanziva tzv. IV ofanzive, usmjerene protiv glavnih snaga NOVJ.

Vrhovni štab NOV i POJ, cijeneći situaciju o pripremama i početnim dejstvima neprijateljevih snaga, naređuje ostalim snagama NOV i POJ da predu u ofanzivna dejstva, naročito na glavne komunikacije, radi sprečavanja dovođenja jedinica na određene prostore prema utvrđenom planu.

Štabovi i jedinice snaga NOVH u Slavoniji odmah su stupile u akciju. Ovo se vidi i iz pisma, koje je 24. januara 1943. štab 4. slavonske divizije NOV i POH uputio Stabu 1. proleterske NOU udarne divizije. U ovom pismu, poslije pokušaja hvatanja veze 1. divizije sa slavonskim jedinicama, Štab 4. divizije šalje pozdrave proleterima i obavještava ih o mjestu, namjerama i postignutim uspjesima 4. divizije.³⁴

³⁴ U pismu se, između ostalog, kaže: »... Vi ste tražili vezu sa slavonskim partizanima 1. odreda, koji se nalazi u Psunju. Nas je zatekao taj vaš poziv u Trokutu (sekcija Pakrac 1 : 100.000) Nova Gradiška — Lipik — Banova Jaruga, pa smo iskoristili ovu zgodu da se javimo i pozdravimo naše najbolje borce i drugove iz 1. Proleterske Narodno-Oslobodilačke Udarne Divizije. Mnogo smo slušali o vama preko »Slobodne Jugoslavije«, čuli smo kako ste likvidirali bandu u Teslicu, Prnjavoru i drugim gradovima. Mi se ponosimo sa vama i slijedićemo vaš primjer. Naša divizija je mlada (20 dana od kako je formirana). Mi nemamo tako veliko iskustvo kao vi, ali smo puni poleta i želje da postanemo kao vi... Od formiranja, pa do današnjeg dana, imali smo teških i krvavih bojeva. Borba za likvidaciju neprijateljskog uporišta Voćin trajala je 6 dana, od 5—11. januara. U tim borbama uništili smo 2 tenka, 1 kamion, zaplijenili 6 teških mitraljeza, 10 puškomitraljeza, 20 šmajsera, 320 pušaka, 2 minobacača, 50.000 metaka, zarobili smo 220 domobrana... U borbi ubili 136 bandita... Kad su bande fašističkih okupatora napale našu slobodnu teritoriju sa ciljem da ometu rad našeg Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja, na-

U jeku zamašⁿih ofanzivnih dejstava slavonskih jedinica, donijeta je odluka o formiranju još jedne brigade. Ona je uslijedila osnovu procjene nastale situacije, a polazilo se od slijedećih faktora:

1. S obzirom ^{na} razvoj oružanog ustanka, sazreli su svi uslovi da se p^tf^red već postojeće tri brigade (12, 16. i 17), svrstane u 4. diviziju, 1. i 2. partizanskog odreda i Bilogorske čete, forni^ra još jedna brigada, koja bi dejstvovala samostalno p^od neposrednim rukovodstvom štaba 3. operativne zone.

2. Samo jake snage na ovom području mogu sa sjevera ugrožavati svaki komunikacijski pravac i razvijati dejstva na području. Prema tome, s vojnog stanovišta, bilo je značajno jačati na tom području *snage* organizovane i osposobljene za ofanzivna dejstva.

3. Prisutnost snaga na ovom području imaće odraza i na *političko stanje* u narodu. To će usio^viti priliv novih boraca.

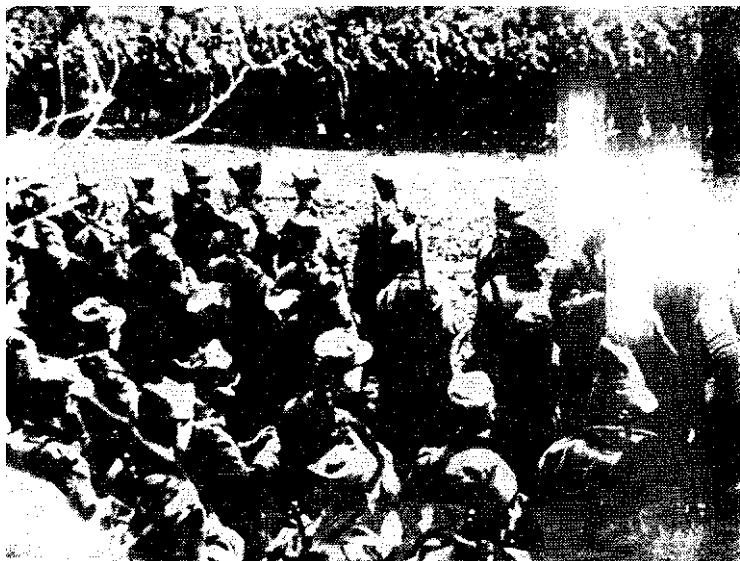
U naređenju J⁷taba 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske od 2. februara 1943. upućenom Stabu I odreda stoji: »Radi formiranja naše nove XVIII narodnooslobodilačke brigade javi^ć se u štab zone komandant odreda, politički komesar i njihovi zamjenici na dan 9. ov.m-ca prije podne. Odred treba da bude sav skoncentrisan i da se u u to vrijeme nalazi na sektoru Ožegovci — Koturić. U sastav Odreda pozovite i Bilogorsku čet^u. Mi ćemo je također još danas pozvati i ona će već 8. o.m-ca biti u Gornjim Borcima.«³⁵

Istog dana umučeno je naređenje i 2. NOP odred^u, odnosno sve jedinice dobile su zadatak da se prikupe u selu Mijači.³⁶

pustili smo sve naše operativne planove u Podravini i pokrenuli se da uhvatimo oki*^p_a^t^o^r^a za arteriju. Pohrlili smo na glavnu prugu Beograd—Zag^{reb}> i ^er i^e ^{tu} najosjetljivije mjesto i jer ćemo napadima na uporišta koja se nalaze na pruži privući na sebe jedan deo okupator^s¹¹ bandi i time olakšati vama operacije...« — Građa, knj. IV, d[^]k. br. 44.

³⁵ Zbornik, tom ^v> ^{kn}j-¹²> ^{str}. 17.

³⁸ Selo Mijači j^ß ^u neposrednoj blizini s. Kamensko, na raskrsnici puteva: Pakr^č (udaljen 25 km) — Slavonska Požega (udaljena 20 km) — Voćin (udaljen 27 km).

Postrojani borci prilikom formiranja 18. udarne brigade u s.Mijači

1. i 2. odred i Bilogorska četa pristigli su na određenu prostoriju 11. februara 1943. ujutro. Prvi odred su predvodili: komandant Uroš Popara Grom i politički komesar Duka Balenović. Drugi odred su predvodili komandant Jovan Marinković Ivo i politički komesar Stanko Radovanović. Bilogorsku četu je predvodio komandir Bogdan Gojković i politički komesar Rade Roksandić.

Postrojavanje je usljedilo kod s. Mijača na proplanku okruženom velikim krošnjatim drvećem. Dan je bio dosta hladan i maglovit, bez većeg snijega.

Još prije postrojavanja borci su se susretali i međusobno pozdravljali. Poslije pozdrava otpočinjao je razgovor o formiranju brigade, iako još niko nije ništa izjavio o tome. Skoro svaki borac izražavao je želju da postane borac brigade. Bila je velika čast biti brigadir četvrte po redu formiranja i postanka brigade u Slavoniji, 18. brigade.

Grupa starešina 18. slavonske brigade, s leva nadesno: Uroš Popara — komandant brigade, Rade Roksandić — politički komesar 1. bataljona, Ivica Bela — šef štaba 2. bataljona, Milan Tomić Slobodan — politički komesar brigade; sjede: Antun Hodak — zamjenik političkog komesara 1. bataljona i Vlado Milanović Had — politički komesar 3. bataljona

Odmah, poslije prvog upoznavanja, borci su se postrojili. Na čelu je bio 1. odred, sa desne strane 2. odred, a sa lijeve Bilogorska četa. Prvo je pročitana naredba o formiranju brigade, a zatim postavljenja u Štabu brigade, komandama bataljona i nižim jedinicama.

Za prvog komandanta 18. brigade postavljen je Uroš Popara Grom,³⁷ dotadašnji komandant 1. odreda, a za političkog komesara Milan Tomić Slobodan.³⁸

³⁷ Izvještaj Štaba 3. operativne zone od 16. 3. 1943, Zbornik, tom V, knj. 13, str. 254.

Uroš Popara rođen je u Glini, a neposredno pred rat bio je učitelj u Kričkama (Novska).

³⁸ Rođen je u selu Cernik (Nova Gradiška), student. Prije ove dužnosti bio je politički rukovodilac u 1. odredu.

Grupa boraca i starješina 1. bataljona 18. slavonske brigade, slijeva nadesno, sede: Boro Stojaković — komandir čete, Dušan Kreča — komandir čete, Mičo Uzur — zamjenik komandanta 1. bataljona, Tomić Stanko — politički komesar čete i Dušan Smiljanić Školjka — politički komesar čete

Na ostale dužnosti u Štabu brigade su postavljeni:

- zamjenik komandanta — Jovan Marinković Ivo,
- zamjenik političkog komesara — Franjo Bajt,
- načelnik štaba — Tešo Ilić Omer,
- obavještajni oficir — Matija Bunjevac Moco,
- informativni oficir — Vojo Milić,
- intendant — Stevo Đurašinović.

Komanda 1. bataljona:

- komandant — Stanko Prodanović Kozak,
- politički komesar — Stevo Vještica,
- zamjenik komandanta — Božo Trlajić,
- zamjenik političkog komesara — Anton Hodak.

Komanda 2. bataljona:

- komandant — Makso Štrbo,
- politički komesar — Jakob Ivezić,
- zamjenik komandanta — Savo Tanić,
- zamjenik političkog komesara — Milošković Sreto.

Komanda 3. bataljona:

- komandant — Vojo Sudar,
- politički komesar — Vlado Milanović Had,
- zamjenik komandanta — Petar Romanic,
- zamjenik političkog komesara — Rade Roksandić.

Za komandira bolničke čete postavljen je Ivan Pašić Orlić, a za političkog komesara Ivan Cvitković.

Poslije određivanja funkcija, počela je prozivka boraca određenih u jedinice brigade. Neki borci su htjeli da se priključe grupi određenoj za brigadu, iako još nisu bili prozvani. U odredima je nastalo komešanje. Mnogi protestuju što nisu odabrani radi popune brigadnih jedinica. Neki borci su postavljali pitanja starješinama o tome zbog čega nisu odabrani, da li zbog toga što su »slabiji« borci od onih koji su pošli u brigadu, itd. Starješine su morale da objašnjavaju potrebu zadržavanja boraca i u odredima. Protesta je bilo i kod nekih starješina. Politički komesar bataljona u 1. odredu Milan Valentin uporne je tražio da pođe u brigadu, ali mu nije udovoljeno.

U takvoj situaciji ostanak jednog broja boraca u odredima morao je da objašnjava novopostavljeni komandant 1. odreda Andrija Petković Ljutić. On je jednostavno i kratko rekao borcima: »Šta ima da se ljutite. Ova brigada se formira poslije mjesec i po dana, od kako je formirana 17. brigada. To znači, za mjesec-dva, formiraćemo novu brigadu. Svi mi u najskorije vrijeme postaćemo borci brigade...« Poslije ovih riječi borci su se smirili, ubijedeni da će u najskorije vrijeme i oni postati borec: novoformirane brigade. S druge strane, kod boraca nove brigade osjećala se neopisiva radost. Posebno su bile obrađovane Milka Mikelić i njena sestra Bosa, koje su raspoređene u istu četu 1. bataljona. Radosni su bili i Smilja Pupavac, komandir čete u 3. bataljonu Mirko Bižić³⁹ i mnogi drugi.

Brigada je pri formiranju imala 450 boraca, od čega 30 drugarica, a najviše ih je bilo u 1. bataljonu. S obzi-

³⁹ Rođen je u Orahovu ispod Kozare. Već tada je pripremao svoje borce za naredne akcije. Poslije kratkog vremena poginuo je u zasjedi kod Mandićevca (Đakovo).

rom na to što se brigada formirala od 1. i 2. partizanskog odreda i Bilogorske čete, borački sastav 1. bataljona sačinjavali su borci iz 1. partizanskog odreda, odnosno iz sela sa Psunja i oko njega. U 2. bataljonu su se nalazili borci iz 2. partizanskog odreda, iz sela sa Dilja i okoline Slavonskog Broda i pojedinih sela iz podnožja Papuka. U 3. bataljonu su, uglavnom, bili borci bivše Bilogorske čete. Prilikom formiranja u brigadu je ušao izvjestan broj drugova iz Zagreba i drugih mjesta Slavonije.

Imali su slijedeće naoružanje: 9 puškomitraljeza, a ostalo vojničke i lovačke puške. Brigada nije raspolagala mitraljezima, minobacačima i si.

Neposredno poslije formiranja brigada je brojala 631 borca, od toga: Srba 560, Hrvata 69 i ostalih 2. Socijalni sastav: seljaka 529, radnika 93, đaka 6 i ostalih 3. Kada je brigada formirana, u njoj je bilo oko 90 članova KPJ i oko 150 članova SKOJ-a.

Svaki bataljon je imao po dvije čete, četa po tri voda, a vod po tri odjeljenja. Komandu bataljona sačinjavao je: komandant, politički komesar, zamjenik komandanta, zamjenik političkog komesara, intendant i šef štaba u bataljonu. Nakon izvjesnog vremena u komandi bataljona uveden je i položaj informativnog oficira.⁴⁰

Brigada je raspolagala radio-aparatom na baterije, tako da su se svakodnevno slušale vijesti o stanju u našoj zemlji i na bojištima naših saveznika. Odmah na početku pristupilo se pripremama oko izdavanja brigadnog lista. Ljubo Mraović određen je na dužnost kulturno-prosvetnog referenta u brigadi.

Od dana formiranja pa do 6. marta 1943. (kada ulazi u sastav 4. divizije), brigada izvodi borbeno dejstva samostalno pod neposrednom komandom Štaba 3. operativne zone.

⁴⁰ Dužnost mu je bila da prikuplja podatke o neprijateljevim snagama.